

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Abraham voorbeeld van „Rechtvaardig door het geloof alleen“

Rom. 4 : 1—5

Met vs 31 van het vorige hoofdstuk heeft Paulus de overgang gemaakt naar het gedeelte, dat we nu toelichtend willen omschrijven. Daar heeft hij gezegd, dat hij de wet niet aan de kant zet, maar juist bevestigt door te zeggen, dat de mens wordt gerechtvaardigd door het geloof. Dat is geen nieuwigheid van de apostel, die in het Oude Testament niet te vinden zou zijn. Integendeel, hij heeft de wet, dat is hier het Oude Testament of Verbond op zijn hand. Hij kan z'n uitspraak toelichten met het voorbeeld van Abraham, de vader der gelovigen.

We moeten vs 1 met de N.V. zó lezen: „Wat zullen wij dan zeggen, dat Abraham, onze voorvader naar het vlees, verkregen heeft“? Door de Joden werd hun voorvader hemelhoog geprezen als een voorbeeldig man, die bij God loon verdiende. Hun vader-naar-het-vlees, wiens bloed nog in hun aderen vloeiende om zo te zeggen, was voor God volkomen in al zijn doen. Ofschoon de wet eerst bij de Sinaï was bekend gemaakt, had Abraham alle geboden reeds stipt onderhouden. Er was door God op hem niet dát aan te merken! Hij doorstond alle verleidingen glansrijk en ging zonder vlek of rimpel van heerlijkheid tot heerlijkheid. Volgens de Joden kreeg hij dus Gods welgevallen op grond van zijn werken. En als er staat in de Schrift, dat Abraham God geloofde, dan was ook dit één van Abrahams goede werken, die loon bij God verdienden. M.a.w. hij is gerechtvaardigd op grond van werken.

We kunnen vs 2, waarin Paulus op deze Joodse voorstelling ingaat aldus vertalen: „Want indien Abraham uit werken gerechtvaardigd is dan heeft hij roem — maar zo is het niet! — bij God“. Als hij inderdaad alles gedaan heeft wat God van een mens eist dan kan hij niet alleen voor de mensen, maar zelfs voor God zich beroemen. Voor de Joden stond het vast, dat hun voorvader altijd loon naar werken had gekregen. En omdat al zijn werken goed waren moest God hem wel goed loon uitkeren. Zoals een arbeider z'n recht kan laten gelden op het overeengekomen loon als hij het aangenomen werk heeft afgeleverd, zo kon Abraham naar de mening der Joden z'n recht laten gelden bij God. Tegen deze opvatting laat Paulus echter een hartgrondig: Neen! horen.

En daarvoor beroept hij zich op de Schrift, die het eind van alle tegenspraak is. Met Schrift bedoelt Paulus hetzelfde als in 3 : 31 met wet. Bij het lezen der Schrift moeten we wel bedenken, dat met „wet“ lang niet altijd wordt gedacht aan gebod en verbod, maar heel vaak aan de onderwijzing des HEREN, de goede leer, het Woord Gods, de Schrift.

Daarin leest de apostel nu in Gen. 15 : 6: „En Abraham geloofde God en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid“. God had hem een wonderschone belofte gegeven, toen hij bang was zonder nakomelingschap te zullen blijven. Een bloedeigen zoon zou z'n erfgenaam zijn. De HERE had hem naar buiten geleid en gezegd: „Zie nu op naar de hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt. En Hij zeide tot hem: Zó zal uw zaad zijn“.

Wonderlijk was die belofte. Aan een „verstorven“ man en een „dode“ vrouw zou een kind worden geboren. En via dat kind zou Abraham uitgroeien tot een machtig volk, talrijk als het zand aan de oever der zee. En

zo zouden alle geslachten der wereld gezegend worden. Bij zulk een wonderlijke belofte past een wonder: geloven. Dat deed nu Abraham: hij geloofde God.

Hij sloot z'n ogen voor de werkelijkheid, maar vertrouwde op Gods belofte tegen de schijn der dingen in. Hij geloofde het onmogelijke, d.w.z. wat naar menselijke berekening onmogelijk is. Hij heeft niets van zichzelf verwacht maar alles van de HERE. Hij heeft zich volkomen verlaten op de belofte des HEREN. Die belofte was het enige waaraan hij houvast had en hij heeft zich daaraan vastgeklemd met heel z'n hart. Verder in dit hoofdstuk wordt dat geloven van Abraham nader verklaard. Hij heeft vertrouwd, dat God almachtig was doden levend te maken en dingen die niet zijn te roepen alsof zij waren. Door het geloof heeft hij God geëerd, het leven van zich en van zijn volk buiten zichzelf in Gods almachtige genade gezocht. Tegen alle menselijke hoop in toch gehoopt op Gods almachtig en krachtig en levenwekkend woord.

En dat geloof of dat geloven nu is hem gerekend tot rechtvaardigheid. Als wij horen van rechtvaardigheid denken wij gewoonlijk aan zondeloosheid. Maar dat bedoelt de Schrift meestal niet en hier zeker niet. We moeten denken aan de tegenstelling van onrechtvaardigen en rechtvaardigen, die vaak in de Schrift voorkomt. De onrechtvaardigen zijn zij, die niet in de rechte verhouding tot God en zijn beloften staan. Zij trekken zich van Gods toezeggingen niets aan. Ze keren de HERE de rug toe, vrezen Hem niet, kennen Hem niet en willen Hem niet kennen. Ze houden zich niet aan Gods verbond en woorden en slaan die niet gade als hun schatten. Maar de rechtvaardigen hopen op God, vrezen de HERE, hebben lust in de wegen des HEREN te wandelen. Ze staan om zo te zeggen niet met de rug naar de HERE toe, maar met hun aangezicht. Dat alles kunnen we nu samenvatten met het woord: geloven. Als er nu van Abraham gezegd wordt dat hij God geloofde dan wil dat niet zeggen dat hij zonder zonde was maar dat hij zo in de rechte verhouding tot de HERE stond.

En als er nu staat, dat hem dit werd gerekend tot rechtvaardigheid, dan wil dat zeggen: Abrahams geloof is voor God reden om hem te beschouwen als een rechtvaardige. Als iemand, die beantwoordt aan de vriendschapsbetrekking, waarin God tot hem is getreden. Er staat: Het geloof werd hem gerekend tot rechtvaardigheid. Waarmee bedoeld wordt: God rekende hem dit tot rechtvaardigheid. Het was de HERE, die door zijn belofte in Abraham dit geloof gewerkt had. En nu ziet Hij met welgevallen op deze houding van Abraham neer. Hij verklaart om zo te zeggen: Zó is het goed. Het is Hem welbehagelijk als Abraham niets van zich zelf, maar alles van God verwacht.

In de verzen 4 en 5 stelt Paulus nu tegenover elkander: werk en geloof. Hij schrijft eerst: „Nu wordt hem, die werkt, het loon niet toegerekend uit genade, doch krachtens verplichting“. Het is geen gunst als een werkgever, aan de werknemer loon uitbetaald. Dat is hij eenvoudig verplicht. De werknemer hoeft niet bedelen om z'n loon, maar hij mag op zijn recht staan. Alle godsdiensten, die niet beheerst worden door het Evangelie van Jezus

UIT DE INHOUD:

Abraham voorbeeld van „Rechtvaardig door het geloof alleen“	H. J. J.
Pluriformiteit der kerk	C. V.
Het terugdringen van zegen en vloek naar het „geestelijke“	J. C. J.
Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal	
Enkele praktische raadgevingen voor aanstaande dienaren des Woords	H. J. J.
Een orgel voor Kampen	D. W. L. M.
Boekbespreking	P. A. H. en G. V.
Persschouw	
Kerknieuws	

Christus, zien min of meer de verhouding tussen de godsdienstigen en hun god als een verhouding van: vóór wat hoort wat. Zij werken om loon.

Maar zo is de verhouding van de HERE en zijn volk niet. Daar is geen sprake van loon in de strikte zin van het woord, maar van genade. En niet van werk in de wettische zin van het woord, maar van geloof. Paulus zegt het in vs 5 zo: „Dengene echter, die niet werkt, maar zijn geloof vestigt op Hem, die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid“.

Als hier sprake is van „iemand, die niet werkt“ dan wordt vanzelf niet bedoeld, dat er mensen zouden zijn, die niets doen. Op het kerkhof doet men niets, maar levende mensen doen wat. Nog veel minder wil Paulus zeggen, dat de gelovigen geen goede werken zouden mogen of moeten doen. Maar hij bedoelt met de niet-werkende de mens, die niet op eigen werk vertrouwt en die niets van eigen verdienste verwacht en die niet op eigen prestatie steunt.

Abraham werkte niet, maar geloofde. En zo mogen wij niets van werken verwachten, maar geloven in Hem, die de goddeloze rechtvaardigt. De goddeloze is iemand, die God niet eert. Het gaat hier niet meer speciaal over Abraham, maar algemeen over allen, die hun rechtvaardigheid buiten zichzelf in Jezus Christus zoeken. Ze geloven in God, die de goddelozen rechtvaardigt. Anders gezegd, die zondaars vrijspreekt. Zoals Abraham afzag van zichzelf en erkende dat hij „dood“ was en dat er menselijk gesproken niets van hem te verwachten was, zo hebben wij van onszelf niets te verwachten. We zijn „dood door zonden en misdaden“. Het is met ons en onze vroomheid en deugdzaamheid van nature niets gedaan. Onze enige troost is, dat we te doen hebben met God, die goddelozen rechtvaardigt. Hij spreekt schuldigen vrij, geeft onwaardigen recht op het eeuwige leven, rechtvaardigt mensen, die van nature kinderen des toorns zijn en der verdoemenis waardig.

Als het Evangelie als instrument van de Heilige Geest geloof werkt, dan rekent God dat geloof tot rechtvaardigheid. Dan verklaart Hij, dat dit Hem behaagt. Dan ziet hij daarop met welgevallen neer. Dan ziet Hij niet neer op werk van ons, maar op Zijn werk. Want uit genade worden we behouden door het geloof. Maar dat geloof is Gods gave. Alle roem is door deze weg der zaligheid uitgesloten. Wie roemt roeme in de HERE, die goddelozen rechtvaardigt.

H. J. JAGER.

Pluriformiteit der kerk

1. Tweeërlei pluriformiteit

Wanneer in onze dagen in een gesprek over de kerk het woord „pluriformiteit der kerk” wordt gehanteerd, dan roept dat onder ons als vanzelf op een bepaalde kijk op de kerk. En dan wel een visie, welke naar onze overtuiging geheel en al onjuist, en daarom schadelijk is voor het leven der kerk.

Globaal genomen is de kijk op de kerk, welke met het woord pluriformiteit wordt aangeduid de volgende: De kerk, zo leren de pluriformiteitsverdedigers, is naar haar eigenlijke wezen onzichtbaar en komt ook als zodanig nooit op deze aarde als een concreet ervaarbare werkelijkheid voor.

Nee, die éne kerk neemt op aarde gestalte aan in vele kerkvormen. Daarin wordt ze openbaar. Daarin alléén. Er zijn op de wereld heel veel van die kerkvormen. Er is een roomse, een grieks-orthodoxe, een anglikaanse, een lutherse, een gereformeerde kerkvorm. En er zijn er nog véél meer. Zonder die kerkvorm komt de kerk nooit voor. Kan ze zelfs niet voorkomen.

Het is met de kerk in een bepaald opzicht net als met een boom. „De” boom, „een” boom zonder meer, bestaat eenvoudig niet. Er zijn alleen **eikebomen** **beukebomen**, **dennenbomen** enz., enz. Welnu, zo bestaat „de” kerk zonder meer ook niet. De kerk is in de wereld alleen als roomse, grieks-orthodoxe, lutherse, gereformeerde kerk enz. Ze kan daar eenvoudig niet anders zijn en bestaan dan zo.

De consequentie van deze pluriforme bestaanswijze der kerk is natuurlijk, dat al deze kerkvormen een zeker bestaansrecht hebben ten opzichte van elkaar. De rijkdom van de kerk en van het aan haar geschonken evangelie zijn veel te groot, dan dat die in één kerkvorm ten volle openbaar zouden kunnen worden. Nee, in elke kerk schittert een bepaald aspect van die kerk en dat evangelie met bijzondere glans. Terwijl andere daarin weer véél minder tot hun recht komen. Zo is b.v. de roomse kerk speciaal de hoedster van het petrinische aspect der kerk; kwam in de grieks-orthodoxe kerk het johanneïsche element tot rijke bloei, terwijl in de protestantse speciaal de paulinische boodschap het diepst werd verstaan en het krachtigst verkondigd.

Zeker, deze verschillende vormen van de kerk vertonen niet alle eenzelfde graad van zuiverheid. Maar dat neemt niet weg, dat ze toch alle een zeker bestaansrecht hebben ten opzichte van elkaar. Ja, het is zelfs zo, dat naarmate de kerk op deze aarde zich rijker gaat ontplooiën het aantal van deze kerkvormen moet toenemen. De pluriformiteit, de veelvormigheid der kerk, het in vele verschillende „vormen” bestaan van de kerk, zal dus en moet ook als het goed is toenemen, naarmate de avondstond der wereld nadert.

Het is nu zo, dat deze pluriformiteitsconstructie, welke vooral door Kuyper werd verdedigd, van de aanvang af vele bestrijders vond in de gereformeerde wereld.

Sikkel, Fabius, Doekes, Greijdanus, Den Houting, Schilder e.a. hebben er, ieder op zijn manier tegen gevochten. Sikkel zei meermalen: met die pluriformiteit heeft Kuyper ons lelijk opgescheept!

We kunnen alleen maar zéér dankbaar zijn, dat deze pluriformiteitsconstructie van meet af energieke bestrijding ontmoette. Want ze betekent niet minder dan een dodelijk gevaar voor de kerk. De strijd voor de kerk wordt er principiëel door lam gelegd!

Allereerst de strijd voor de waarheid. Want de waarheid Gods wordt door die pluriformiteitsconstructie **gerelativeerd**. Als de kerken inderdaad alle een bepaalde „kant”, een bepaald „stuk” van de waarheid ontvangen om zich dat toe te eigenen en te laten zien in de wereld, dan is het eenvoudig dwaasheid, dat de kerken zich pro of contra zo'n bepaalde „zijde” zouden verklaren, laat staan daartegen vechten. Integendeel, het is juist zo, dat de velerlei prediking van die kerken gezamenlijk het volle beeld van die waarheid vertonen. Wat de éne kerk uitroept heeft de boodschap van de andere nodig om gezamenlijk aan de wereld iets te laten zien van de oneindige rijkdom van Gods woord en genade.

Wanneer men deze pluriformiteitsconstructie aanvaardt, wordt voorts, en niet minder, ook de strijd om de eenheid der kerk in feite onmogelijk gemaakt. Het strijden voor de eenheid is dan zelf een on-kerkelijke, ja anti-kerkelijke bezigheid. Als het inderdaad zo is, dat de véélheid der kerken een hogere bestaansvorm der kerk is, een rijker ontplooiing van het leven der kerk, dan moet men niet voor de éénheid maar voor de véélheid der kerken strijden! Eenheid der kerk is dan het mindere. Pluriformiteit het meerdere, hogere, betere.

Maar wanneer we de zo juist beschreven pluriformiteitsidee radicaal afwijzen, moeten we geen moment vergeten, dat er ook nog een andere pluriformiteit der kerk is.

En wel een die goed en zelfs heel goed is. Die iets aanduidt van de **rijkdom** der kerk, die we daarom met vreugde mogen en kunnen begroeten en beschouwen.

Het is vooral Prof. Greijdanus die daarop heeft gewezen.

Reeds voor meer dan veertig jaar!

Hij vroeg er namelijk de aandacht voor, dat men van pluriformiteit der kerk mag, en zelfs moet spreken in verband met de **ware** kerk.

Inderdaad, binnen de **echte**, de **wettige**, de **ware** kerk van onze Here Jezus Christus mag, ja moet pluriformiteit voorkomen. En het is met die kerk inderdaad zo gesteld, dat naarmate deze kerk zich nog verder ontplooit, beter Gods woord verstaat, krachtiger leeft uit Gods genade, zij ook al meer pluriformiteit gaat vertonen.

Zeker, ik wil daar even terloops op wijzen, dat woord „vorm” is verdacht en gevaarlijk.

Verstopt juist in dat woord zijn al heel wat theologische en wijsgerige boosheden en dwaasheden de kerk binnengeloodst. En daarom: we moeten voorzichtig zijn met dat woord „vorm” en dus ook met het woord veel„vorm”igheid of pluriformiteit.

Maar al is het woord dubieus, de zaak die — als we het zo hanteren als Prof. Greijdanus het deed — daardoor wordt aangeduid is prachtig. Want het woord wijst er dan op, dat er in de kerk een schier eindeloze variatie en veelkleurigheid valt te ontdekken. Gods kerk is nooit een grauw enerlei. En in de kerk is er ook nooit zo iets. Kerken — echte — zijn nooit exemplaren van een bepaald standaard-type. En kerkleden — echte — evenmin. Nee, ze zijn eindeloos gevarieerd.

BENOEMING AANGENOMEN

Naar we zo juist vernemen heeft Ds J. Kamphuis z'n benoeming tot Hoogleraar in de Kerkgeschiedenis en het Kerkrecht aangenomen. We hopen, dat de benoemde tot het welzijn van School en Kerk mag werkzaam zijn.

Het is met de kerk in dat opzicht precies zo als met al Gods werken. Er is een onoverzienbare verscheidenheid in. Onder de millliarden boombladeren, die er op de wereld zijn, is er niet één, dat volkomen gelijk is aan een ander. En onder de miljoenen mensen, is er niet één, die een volkomen gelijke afdruk is van een ander.

Inderdaad, zó is het nu ook in de kerk.

En daarom moeten we over de door Prof. Greijdanus aangeduide pluriformiteit niet treuren, maar haar met vreugde begroeten. Er zelfs alles voor doen dat ze steeds rijker wordt! Wie ze zou tegenstaan vergrijpt zich aan Gods eigen werk! Want ook in zijn kerk, ja vooral daarin is God een God, die in het werk zijner handen, en dan vooral in het werk zijner genade, zijn veelkleurige wijsheid weerspiegelen wil.

Op zijn ietwat droge maar tegelijk zeer duidelijke wijze heeft Prof. Greijdanus daarop gewezen.

De ene bloem, zo schreef hij, heeft een gans andere vorm dan de andere. Denk maar aan een roos, een lelie, een chrysanthemum. Hoe verschillend zijn ook niet de vormen van eenzelfde bloem! Maar wie zou nu zo dwaas zijn te poneren, dat de ene bloemvorm aan een andere gelijk moet zijn? Waarom zou de bloem van een iris gelijk moeten zijn aan die van een primula. En als iemand een huis bouwt, waarom zou zijn huis niet een andere vorm mogen hebben dan dat van zijn buurman? Juist door die oneindige verscheidenheid ontstaat de bekoorlijke schoonheid.

Het is dringend nodig op deze reeds voor meer dan veertig jaar door Prof. Greijdanus aangeduide pluriformiteit te wijzen. Nu meer dan ooit. Want zoals de **valse** pluriformiteit een **bederf** is van de kerk, zo hoort de **ware** tot de meest **wezenlijke** **karaktertrekken** daarvan! Deze pluriformiteit behoort inderdaad tot de rijkdom en de schoonheid der kerk. Zonder haar is de kerk zelfs niet kerk! Zonder haar kan de kerk niet dat zijn, wat ze naar de wil des Heren hier en in de eeuwigheid wezen moet en wezen zal.

De Schrift is dan ook vól van deze pluriformiteit.

Daarover evenwel volgende week.

C. V.

Het terugdringen van zegen en vloek naar het „geestelijke”

Er wordt wel beweerd, dat er onder het Nieuwe Verbond alleen maar van geestelijke zegeningen sprake zou zijn.

Wat er onder dat „geestelijke” dan wel zou moeten worden verstaan is niet erg duidelijk. Wel is duidelijk dat zegen en vloek, zoals die in concreto over het volk Israël geweest zijn, zouden plaats gemaakt hebben voor zegen in het „geestelijke” of voor verlating in het „geestelijke”, tijdens de nieuwe bedeling.

Ongetwijfeld hangt deze „vergeestelijke” opvatting van zegen en vloek in het Verbond van de HERE met Zijn volk, samen met de subjectivistische ziele-godsdienst, die van alle tijden is, doch in de moderne tijd zijn miljoenen verslaat, die ziele-godsdienst, waarin de HERE van hemel en aarde is gemaakt tot een god voor het „geestelijke”, voor de ziel, een god die veel prijs stelt op „geestelijke” godsdienst.

Maar dat betekent dat de HERE dan met het echte leven niet van doen heeft. Zijn Woord is dan ook niet meer Verbondswijsheid voor het werkelijke leven, maar het is gemaakt tot het boek voor de godsdienst, wat het heden ten dage in de wereldkerk practisch is.

Deze god van de Christenheid is echter niet meer de HERE van het Nieuwe Verbond, die straks op de wolken komt. Deze godsdienst

is opium. Gods Woord spreekt over een andere HERE en de geschiedenis van de kerk laat het zien dat Zijn Woord niet is veranderd. Na de komst van de Here Jezus Christus in het vlees geldt er niet een ander woord voor zegen en vloek dan voor het volk Israël. In de geschiedenis is het te zien dat wanneer de kerk van het Nieuwe Verbond de HERE verliet, er maar niet sprake was van „geestelijke” duisternis, maar het gehele leven in een geweldige crisis kwam.

Men denke aan de Middeleeuwen, toen de Bijbel ook tot het boek voor de ziel was geworden, het boek dat de regels voor het zaligworden bevat, welke in acht genomen moeten worden op straffe van eeuwig oordeel.

De onderwijzing van Gods Woord voor het werkelijke leven was geworden tot het boek voor zieleredding. En dan vergaat het Middeleeuwse leven heel concreet. Dan wordt Europa zelfs ontvolkt door de pest.

Dat komt er van als de eerste beginselen van hygiëne en volksgezondheid zelfs niet in acht genomen worden, hoewel de HERE reeds Zijn volk Israël daarover uitvoerig had onderwezen. Dan kwijnt het economisch leven en de sociale onderdrukkingen vanwege de kerk en vanwege de wereldgroten zijn zonder einde. Maar waarom zou de kerk zich laten onderwijzen uit Gods Woord en uit Gods

wijze wetten voor het leven, als dit immers het boek voor zieleredding is? En zo zijn generaties van levende zielen letterlijk vergaan, vreemd aan het Verbond en aan de HERE van het leven.

In de geschiedenis der kerk is zegen op te merken over het leven, wanneer Gods Woord in achtiging was. Omdat het Woord ten leven is en heilzaam voor het leven.

Zegen is te zien over het nageslacht van hen, die in de 16e eeuw hun leven wilden verliezen voor het Evangelie van verlossing van het leven door Jezus Christus, onze Here. En het leven werd verlost, naar de mate van het geloof en de wederkeer naar Gods geboden. Er is in die dagen zegen te zien op alle terrein, in economisch en sociaal leven, handel, bedrijf, bloei der steden, in schilderkunst en bouwkunst.

De geschiedenis toont het, dat Salomo's woord uit Spreuken 11 : 11 nog waar is: „In de zegen der oprechten ligt de opkomst der stad”. Of zoals Paulus schreef: „de godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomstigen levens” (1 Tim. 4 : 8). In het houden van Gods verordeningen voor het gehele leven ligt rijke beloning (Ps. 19 : 12).

Men lette er hier bijzonder op dat Salomo niet schrijft, in de zegen des HEREN ligt de opkomst der stad, hoewel hij wel weet dat voorspoed van de HERE afkomstig is. Hij legt de nadruk op iets anders, op de zegen die van het doen van de oprechten uitgaat voor de omgeving, op de heilzaamheid van dat doen, in het houden van Gods geboden en

verordeningen, zoals Job dat deed.

Job wordt door de HERE een oprechte genoemd. En wat hij deed, leert ons Job 31. Job heeft niet met leugens omgegaan, heeft niet geloerd aan de deur van zijn naaste, het recht van zijn slaaf niet veracht, het verzoek van de geringe niet afgeslagen, niet gegeten zonder dat de wees er ook van at, tot het goud niet gezegd: gij zijt mijn vertrouwen. Job heeft met zijn geld goed gedaan en midden in het leven gehandeld naar Gods geboden. Hij heeft zegen verspreid.

De Hebreeuwse woordvorm van „zegen” in Spr. 11 : 11 wijst ook nadrukkelijk in deze richting. Deze grondvorm heeft n.l. iets in zich van „erkennen”, „de knieën buigen” en vervolgens „loven”, zich voor de HERE neerbuigen en Zijn grootheid en wijsheid en wetten erkennen. Juist op deze wijze was Job en is Gods volk van alle tijden tot zegen, als het de Souvereine Wetgever voor het ganse Verbondsleven erkent en naar Zijn wet handelt.

Daarom is het nodig deze wet Gods te kennen en te onderzoeken en niet te verachten de wijsheid Gods gegeven aan de mensheid, zoals tot de huidige dag veelszins is geschied.

Ook het terugdringen van zegen en vloek naar het „geestelijke” hangt samen met de mening dat men de wetten Gods moet lezen als „godsdienstige” regels voor een volk van toen, welke door ons ter zijde te leggen zijn. Maar het zijn wetten van Hem, die HERE is over het ganse leven.

Zutphen.

J. C. JANSE.

Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal

Het is bekend dat de oude Vaders het Avondmaal een offer hebben genoemd. Maar zij geven als reden op, dat de dood van Jezus Christus daarin wordt afgebeeld. Hetgeen hierop neerkomt, dat deze naam aan het Avondmaal is gegeven alleen omdat het een herinnering is aan die enige offerande waarop wij ons volkomen moeten verlaten.

Maar wat ik in de gewoonte der eerste kerk niet geheel kan verontschuldigen, is dat men door gebaren en wijze van doen een soort offer afbeeldde, bijna met dezelfde ceremoniën als onder het Oude Testament hadden plaats gehad, behalve dan dat men inplaats van een redeloos dier brood als offer gebruikte. Daar dat te veel op Judaïsme gelijkt en niet beantwoordt aan de instelling des Heren, keur ik het niet goed. Want in het Oude Testament had de Here tijdens den dienst der schaduwen zulke ceremoniën voorgeschreven in afwachting dat het offer in Zijn vlees zou worden volbracht, hetgeen de vervulling er van was. Sinds het volbracht is, blijft er niets meer te doen over dan dat wij daar gemeenschap aan krijgen; zo is het overbodig het langer af te beelden.

En zo houdt het bevel dat Jezus Christus ons heeft nagelaten in, niet dat wij God iets opdragen of ten offer brengen, maar dat wij nemen en eten wat opgedragen en geofferd is.

Hoewel er iets gebrekkigs was in deze wijze van Avondmaal vieren, bevatte deze niet zulk een goddeloosheid als sedert is opgekomen. Want men heeft in zijn geheel op de Mis overgedragen datgene, wat alleen de dood van Christus kon, namelijk God voldoening schenken voor onze zonden, en daardoor ons met Hem verzoenen. Bovendien is het ambt van Jezus Christus gegeven aan hen die men priesters noemde. Zij offeren Gode en treden onder het offer voor ons tussen bij den Vader om voor ons vergeving van onze zonden te verwerven.

De oplossing die de vijanden der waarheid hieromtrent geven, wil ik niet verzwijgen. De Mis zou namelijk niet een nieuw offer, maar alleen een toepassing zijn van de enige offerande, die eenmaal aan het kruis is gebracht. Hoewel zij zo sprekend, hun gruwelijke zonde enigszins verbloemen, betreft het hier een spitsvondigheid, anders niet. Want de Schrift zegt ons niet alleen dat het offer van Christus een enig offer is, maar ook dat het nooit zal worden herhaald, daar het eeuwig van kracht blijft. Er staat niet geschreven dat Christus Zich eenmaal den

Vader heeft geofferd, opdat anderen daarna dezelfde offerande zouden brengen, om ons in de kracht van Zijn tussentreden te doen delen. Wel, dat Hij het hemels heiligdom is binnengegaan en dat Hij daar verschijnt om door Zijn voorspraak voor ons genade bij den Vader te verwerven.

Wat de toepassing van de verdienste van Zijn dood op ons betreft, opdat wij de vrucht daarvan zullen genieten, deze geschiedt niet op de in de Pauselijke Kerk voorgestelde wijze, maar door de aanvaarding van de boodschap van het Evangelie, zoals deze tot ons komt in de prediking der dienaren des Woords, die God als Zijn gezanten heeft aangesteld, welke boodschap daarna verzegeld wordt door de Sacramenten.

De mening van heel het volk, namelijk dat men, door de vrome daad van het horen of doen lezen van de Mis, genade en gerechtigheid verdiende bij God, is goedgekeurd door al hun kerkleraars en prelaten.

Wij daarentegen zeggen, dat om enigen zegen van het Avondmaal te ontvangen, wij niets van onszelf daaraan toe moeten voegen, ter verdiening van wat wij zoeken, maar dat wij alleen in geloof en genade hebben te aanvaarden die ons er in wordt voorgesteld. Deze genade ligt niet in het Sacrament zelf, maar voert ons terug naar het kruis van Jezus Christus, zoals zij daar ook uit voortgekomen is. Daarom werkt niets zo belemmerend voor het ware begrip van het Avondmaal als er een offer van te maken. Want dat verhindert ons den dood van Christus als de enige offerande te erkennen, die tot in eeuwigheid van kracht blijft.

Verstaan wij dit goed, dan zal duidelijk zijn, dat elke Mis niet dan een gruwel is, daar daarin van gemeenschapsoefening, zoals de Here die heeft ingesteld, geen sprake is. Want de Here heeft niet bevolen dat een Priester na zijn offer gebracht te hebben, alleen aan zichzelf zou denken, maar heeft gewild dat het Sacrament in de gemeente zou worden uitgereikt, naar het voorbeeld van het eerste Avondmaal dat Hij met Zijn Apostelen heeft gehouden.

Nadat men echter deze vervloekte opvatting heeft uitgevonden is daaruit, als uit een afgrond, die ongelukkige gewoonte opgekomen, dat het volk zich tevreden stelt met aanwezig te zijn zonder meer, om zo deel te krijgen aan de verdienste van hetgeen daar geschiedt, zich van de gemeenschapsoefening onthoudt, daar de priester er zich op beroemt

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Perverseniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de Geref. Perverseniging:

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

zijn offer voor allen, inzonderheid voor de aanwezigen te brengen.

Ik ga stilzwijgend de misbruiken voorbij die zo grof zijn, dat zij het vermelden niet waard zijn: als bijvoorbeeld, dat men iederen heilige in zijn mis betreft en verband legt tussen hetgeen van het Avondmaal des Heren is gezegd en alle mogelijke heiligen. Of, dat men er een gewone jaarmarkt van maakt, waar gekocht en verkocht kan worden, en meer dergelijke schandelijkheden die het woord offer heeft doen ontstaan.

De tweede dwaling, die de Duivel heeft verbreid om dit heilig Sacrament te verbasteren is dat hij heeft bedacht en uitgevonden, dat na de wijdende woorden het brood in het lichaam van Christus is veranderd en de wijn in Zijn bloed.

In de eerste plaats is voor deze leugen geen enkele grond in de Schrift te vinden, noch enig getuigenis in de oude Kerk; maar wat erger is: ze kan volstrekt niet overeengebracht worden of bestaan met het Woord Gods. Is het niet een al te gewrongen tekstverklaring te zeggen dat, wanneer Jezus Christus op het brood wijst en dat Zijn lichaam noemt, het wezen van het brood is verdwenen en in plaats daarvan het lichaam van Christus plotseling is opgekomen?

Alle twijfel is hier overbodig, daar de waarheid duidelijk genoeg spreekt om deze dwaasheid te weerleggen.

Ik zwijg over een oneindig aantal uitspraken, zowel uit de Schrift als uit de oude Vaders, waarin het Sacrament brood genoemd wordt zonder meer.

Alleen wil ik dit zeggen, dat de aard van het Sacrament vereist, dat het stoffelijke brood brood blijft als zichtbaar teken van het lichaam.

Want het geldt als algemene regel voor alle Sacramenten dat de tekenen die wij daar zien, enige overeenkomst moeten vertonen met de geestelijke zaak die er in wordt afgebeeld. Zoals wij dus bij den doop de zekerheid hebben dat onze zielen inwendig gewassen worden wanneer het water, dat de onreinheden van het lichaam wegneemt, ons als teken daarvan wordt gegeven, zo moet er ook in het Avondmaal echt brood zijn om ons te verzekeren dat het lichaam van Christus onze spijze is. Want wat zou de witte kleur ons anders afbeelden?

Wij zien dus duidelijk hoe de gehele voorstelling, die de Here ons heeft willen geven om onze zwakte tegemoet te komen, van nul en gener waarde zou zijn, behalve wanneer het brood echt brood zou blijven. Want de woorden die de Here tegenover ons gebruikt betekenen eigenlijk: Juist zoals de mens lichamelijk wordt gevoed en onderhouden door het eten van brood, is Mijn vlees het geestelijk voedsel waardoor de zielen nieuw leven ontvangen.

Bovendien, wat zou er overblijven van die andere vergelijking door den Apostel Paulus aangevoerd: zoals vele graankorrels vermengd worden om één brood te vormen, zo

moeten wij een geheel vormen, daar wij allen één brood deelachtig zijn.

Indien er slechts de witte kleur was zonder het brood, zou het dan geen spotternij zijn zo te spreken? Daarom besluiten wij zonder enige aarzeling dat deze wezensverandering een van den Duivel afkomstige uitvinding is om de waarheid van het Avondmaal teniet te doen.

Uit dat verzinsel zijn daarna verscheidene andere dwaasheden voortgekomen. En God gave, dat het slechts dwaasheden en geen grote gruwelen waren.

Want men heeft een zekere plaatselijke aanwezigheid verondersteld en gedacht dat Jezus Christus in Zijn godheid en mensheid was gebonden aan deze witte substantie, en men heeft niet gelet op alle dwaasheden die daaruit voortvloeien.

Hoewel de oude Roomse kerkleraren er nog spitsvondiger over redeneren hoe het lichaam en het bloed met de tekenen samen-gaan, toch kan men niet ontkennen dat deze opvatting in de Pauselijke Kerk door groot en klein is aanvaard en thans te vuur en te zwaard op wrede wijze wordt gehandhaafd: dat Jezus Christus onder deze tekenen is besloten en men Hem daar moet zoeken.

Welnu, om dat te kunnen beweren moet aangenomen worden of dat het lichaam van Christus aan geen maat is gebonden, of dat het op verschillende plaatsen tegelijk aanwezig kan zijn, en dat zeggend moet men tenslotte wel besluiten dat Hij in niets van een spookverschijning verschilt.

Een dergelijke aanwezigheid aannemen, waardoor het lichaam van Christus in het teken zou zijn besloten, of er plaatselijk mee zoude zijn verbonden, is niet alleen een hersenschim, maar een verdoemelijke dwaling die de majesteit van Christus aantast en alles wat wij van Zijn menselijke natuur moeten geloven, vernietigt. Want de Schrift leert ons overal dat, daar de Here Jezus onze menselijke natuur op aarde heeft aangenomen, Hij die ook in den hemel heeft verheerlijkt, door haar te bevrijden van haar vergankelijk karakter, maar niet door haar aard te veranderen.

Daarom hebben wij, sprekend over deze mensheid, ons twee dingen voor ogen te houden. Ten eerste, dat wij haar niet haar waren aard ontnemen; ten tweede, dat wij niets afdoen van haar verheerlijkten staat. Daarom hebben wij steeds onze gedachten

naar Boven te richten en daar onzen Zaligmaker te zoeken. Want als wij Hem verlagen willen onder aan verderf onderhevige grondstoffen van deze wereld, halen wij niet alleen een streep door wat de Schrift ons leert over Zijn menselijke natuur, maar vernietigen ook de glorie van Zijn hemelvaart.

Daar verscheidene andere schrijvers dit onderwerp breedvoerig hebben besproken, sta ik daar niet verder bij stil. Alleen heb ik in het voorbijgaan willen opmerken, dat het naar eigen goeddenken begrenzen van Jezus Christus onder den vorm van brood en wijn, of Hem daar zo mede te vermengen, dat ons verstand Hem daar zoekt, zonder den blik ten hemel te richten, een duivelse vinding is.

Maar, dit komt later nog eens ter sprake. Welnu, deze goddeloze mening heeft, toen ze eenmaal ingang heeft gevonden, vele andere bijgelovigheden ten gevolge gehad.

Eerstens die aanbidding van brood en wijn, die niets dan zuivere afgoderij is. Want neerknielen voor het Avondmaalsbrood en daar Jezus Christus aanbidden, alsof Hij daardoor ingesloten was, betekent inplaats van een Sacrament een afgod stellen.

Er ligt voor ons niet een bevel tot aanbidden, maar tot nemen en eten. Men mocht zich daar dus niet zo vermetel aan vergrijpen.

Bovendien is het altijd in de oude Kerk gewoonte geweest, voor de viering van het Avondmaal het volk plechtig te vermanen, hun harten opwaarts in den hemel te verheffen en er op te wijzen, dat men niet bij het zichtbare teken moet blijven staan om Jezus Christus op de vereiste wijze te aanbidden.

Maar, het is niet nodig breedvoerig over dit punt te strijden, indien men den juisten kijk heeft gekregen op de aanwezigheid van de waarheid in, en het samengaan van de waarheid met het teken, waarover wij spraken, en nog weer zullen spreken.

Uit eenzelfde bron komen de andere bijgelovige vindingen voort, zoals de gewoonte het Sacrament eenmaal per jaar met pracht en praal door de straten te dragen, het daarvoor een tent te maken, en het verder het gehele jaar door in een altaarkast te bewaren en daar het volk heen te slepen, alsof het God Zelf was. Daar dit alles niet alleen buiten het Woord Gods om verzonnen is, maar rechtstreeks ingaat tegen de instelling van het Avondmaal, moet het door alle Christenen verworpen worden.

Enkele praktische raadgevingen voor aanstaande dienaren des woords

Nadat de HERE prof. Deddens uit ons midden heeft weggenomen is aan mij opgedragen de taak om de lessen van het nieuwe schooljaar te openen. We willen dat doen door samen een gedeelte van Gods Woord te lezen en de HERE te vragen om een zegen over onze gemeenschappelijke arbeid.

Maar naar aloude gewoonte wordt ook een toespraak gehouden tot de studenten. Onze hoofden staan er dunkt mij niet naar een zwaarwichtige rede uit te spreken en aan te horen. Ik wil u alleen maar enkele adviezen geven, die — naar ik hoop — u van dienst kunnen zijn bij uw studie. In elk geval worden ze u ter overweging aangeboden.

Allereerst wil ik u raden direkt volop met uw arbeid te beginnen. En u van uw hoofdtak niet af te laten leiden. Ik heb de indruk dat dit wel eens gebeurt. Bijv. door de groentijd. Althans was dat zo in de dagen van mijn studententijd. Wij werden vier weken bezig gehouden met ontgroend te worden. Ik herinner mij maar één gesprek, dat mij werkelijk wat heeft geholpen. Dat was wel wat weinig voor vier weken tijdverlies. Ik weet niet precies hoe het hier gaat en gaan moet. Maar u zult het mij wel niet kwalijk nemen als ik zeg, dat het in elk geval christelijk moet toegaan. Gedraagt u, ook in uw studententijd als vrome, dat is kloeke christenen. Een student mag niet meer dan iemand anders. Hij mag zeggen en doen wat de HERE wil, dat hij zeggen en doen zal. De Here Jezus heeft gezegd, dat wij van elk ijdel woord, van elk onnut woord rekenschap zullen hebben af te leggen in de dag des oordeels. Dat is een waarschuwing om voor te beven. Ik zou u

ook willen herinneren aan het tweede gebod, aan het grote gelijk: „Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf”. Anders gezegd: „Gelijk gij wilt, dat u de mensen doen zullen doet gij hun ook desgelijks”. Bedenkt daarbij, dat de tijd niet van u, maar van de HERE is. We mogen haar niet verbeuzelen. Ontspanning is geen verknoeien van tijd. Overspanning eist God van ons niet. Integendeel. Maar normale inspanning vraagt Hij wel van ons. Daartoe behoort ook het wel besteden van de tijd.

Dat woord inspanning brengt mij tot de vraag: Waartoe zullen we ons inspannen? Wat willen we bereiken? Dat is een heel simpele en toch zeer belangrijke vraag. Voor enige weken las ik ergens, dat de bekende generaal Foch bij zijn onderwijs aan de hogere krijgsschool er bij z'n leerlingen inhamerde, dat een officier bij het opstellen van een plan zich altijd eerst het doel voor ogen moest stellen. Wij vinden dat natuurlijk zo voor de hand liggend als $2 \times 2 = 4$. Maar er schijnen veel officieren te zijn, die dat meest voor de hand liggende vergeten. Met studenten in de theologie zou het ook kunnen gebeuren. Daarom stel ik u ook maar de vraag: Wat wilt ge bereiken? Wat wilt gij worden?

Het antwoord is: Gij wilt dominee worden. Duidelijker gezegd: Gij wilt dienaar des Woords worden. Daarmee begeert gij een goede zaak. Er is geen mooiere arbeid, dan de verkondiging van het Evangelie van Jezus Christus. Er is geen heilzamer werk, dan de Schriften te openen, die wijs kunnen maken tot zaligheid. Dat werk gaat met veel teleurstelling gepaard. Dat heeft de Here Jezus z'n dienstknechten wel voorzegd. Gij zult bij die

Ds G. VISEE 1933—1958

Woensdag jongstleden vierde Ds Visee zijn zilveren ambtsjubileum. Op 20 sept. daaraan voorafgaande zijn zilveren bruiloft. Redactie, medewerkers en — dat weten we zeker — óók de lezers van „Opbouw”, leefden met hem mee op de gevierde feestdagen en bidden hem, zijn vrouw en dochter de zegen des Heren toe.

RED.

arbeid vooral met velerlei nood in aanraking komen. Wie dat niet wil, moet geen dienaar van het Evangelie worden. Een zakenman met veel personeel zei eens tegen mij: „Als de zaken op rolletjes gaan dan kan m'n personeel het wel af. Maar als er moeilijkheden zijn dan kom ik er aan te pas. Ik heb altijd nare klusjes op te knappen”. Zo is het ook wel een beetje met het werk van een dominee. Een notaris wordt vaak geroepen als „de nood daar is”. In dat opzicht kon een dominee ook wel notaris heten. Hij wordt geroepen bij ziekte en dood, als de mensen in de knoop zitten met zichzelf of met anderen. Maar wat is het heerlijk om een beetje te kunnen helpen soms in allerlei nood. Ik zou niet weten welke taak meer bevrediging kan geven dan die van een dienaar van het Evangelie. Door de „blijde mare” mag hij zondaren de vrij-spraak verkondigen, treurende troosten, moedelozen moed geven, gebrokenen van hart genezen, stervenden uitzicht geven op het eeuwige leven.

Maar zullen we uit het Woord onderwijzen, dan zullen we als regel dat Woord in de grondtalen moeten kunnen lezen. Ik ben het van harte eens met prof. Lindeboom, die eens heeft geschreven, dat een man van art. 8, een man met werkelijk singuliere gaven een „gans zeer uitnemend bedienaar des Woords” kan zijn, „al kent hij ook geen letter Grieks of Hebreeuws”. Maar dat geldt van mannen met buitengewone gaven. Als regel is nodig, dat gij de grondtalen kent. De studie daarvan is voor sommigen zwaar. Maar als ge het doel in het oog houdt, namelijk het verstaan van de Schrift, dan wordt het u niet gauw té zwaar. Het is de moeite waard de Schrift te kunnen lezen in de talen, die de HERE heeft gekozen om Zijn openbaring bekend te maken. Een hoogleraar schreef eens, dat hij het nodig vond, dat een student in elk geval 3 maal cursorisch heel het Nieuwe Testament doornam in z'n studententijd. Dat lijkt me wel een onmogelijke eis en ook onevenredig, als we cursorisch lezen van het Oude Testament even nodig achten. Hoeveer gij er mee komen kunt weet ik niet. Maar begint er mee. Leest achter elkaar van dag tot dag gedeelten van de Heilige Schrift. Gij zult er uw leven lang plezier van hebben.

Nu ik het over de H. Schrift heb wil ik iets zeggen van haar taal. De taal van de Schrift is over het algemeen die van het gewone volk. Het heeft God behaagd zo door de Schrift te spreken, dat gewone mensen haar kunnen lezen. Twee rabbijnen hadden eens verschil over de betekenis van de woorden: „Gij zult de dood sterven”. Eén van hen zeide: Elk woordje heeft bijzondere betekenis. Als er staat **dood** en **sterven** dan wil dat zeggen, dat de schuldige de **tijdelijke** en de **eeuwige** dood zal ondergaan. De andere rabbijn zei: Als wij zeggen: Gij zult de dood sterven, dan bedoelen we: Gij zult zeker sterven. Welnu, dat bedoelt de HERE ook in de Schrift, want de Schrift spreekt op menselijke wijze. Met deze rabbijn ben ik het eens.

Wat het N.T. betreft, het is geschreven in de koinè, de algemeen verbreide taal van die dagen. Vaak is er de neiging geweest om de taal van het N.T. als een bijzondere taal, een heilige taal van de gewone te onderscheiden. Zeker mogen we wel van Bijbelgrieks spreken. Omdat de woorden in de Schrift een christelijke kleur krijgen om zo te zeggen. In het licht van Christus veranderen ze in betekenis. Maar de woorden zijn ontleend aan de gewone taal van de tijd van het N.T. Deizmann werd getroffen door de overeenkomst van de taal van de papyri met die van het N.T. In zijn ontdekkersvreugde is hij te ver gegaan met de bewering, dat het N.T. de taal zou spreken van de matrozen en havenarbeiders en soldaten van Corinthe. Dát is gelukkig niet waar. Maar wel waar is, dat de Schrift niet spreekt in de taal van geleerden of van wijsgeren of van kunstenaars. Maar de taal van mensen van gewone, normale ontwikkeling.

Mij komt in herinnering het eerste college, dat ik ontving van prof. van Gelderen. Hij leerde ons Aramees. Voor wij met de lectuur begonnen zei hij: „Mijne heren. Straks zullen we een gedeelte van het Evangelie lezen in vrijwel dezelfde taal, als de Here Jezus sprak. Het was de taal van het volk. Wat de woorden betreft kon iedereen ze verstaan”.

De Here Jezus sprak de taal van zijn volk. Dat heeft ons wat te zeggen. Het is prachtig als we de Bijbel kunnen lezen in de grondtalen. Maar het is even prachtig als we het Woord Gods kunnen prediken in onze moedertaal, zó dat de gewone man het verstaan kan. Alle grote predikers hebben daarnaar gejaagd. Van Luther is bekend, dat hij toen hij de Bijbel vertaalde begeerde het zo te doen, dat een Duitser in zijn eigen taal de grote werken Gods kon leren kennen. Friso Melzer zegt over deze en dergelijke zaken prachtige dingen in z'n boek: *Unsere Sprache im Lichte der Christus-Offenbarung*. Hij haalt aan het bekende woord van Luther, dat in het Nederlands zó is weer te geven: „Wil men weten hoe men zich in het Duits moet uitdrukken, dan moet men de moeders in haar huis, de kinderen op de straat en de gewone man op de markt daarnaar vragen en hen van de mond aflezen, hoe zij spreken”. Ik kan niet nalaten Spurgeon aan te halen. In zijn Pastorale adviezen geeft hij veel goede raadgevingen, al overdrijft hij hier en daar wel een beetje. Maar ik kan mij van harte verenigen met het volgende (blz. 185): „Denk er bovendien om, dat ge bevattelijk spreekt. Hoe uitnemend uw onderwerp ook is, als iemand het niet begrijpt, kan hij er geen nut van hebben. Als ge uitdrukkingen gebruikt, die buiten zijn gedachtenwereld liggen, zoudt ge hem even goed in de taal van Kamtsjatka kunnen aanspreken als in uw eigen taal. Verhef u tot het standpunt van een eenvoudige en daal af tot het standpunt van een ontwikkeld man. Ge glimlacht, omdat ik door zo te spreken de zaken omkeer, maar ik denk, dat het meer inspanning vergt om voor een onontwikkelde duidelijk te zijn dan om het geleerd te zeggen voor ontwikkelden. In elk geval is het van beide het moeilijkste en het meest in overeenstemming met de manier, waarop onze Heiland sprak. Het is verstandig een weg te bewandelen, waarop uw hoorders u kunnen volgen en niet, hoop te paard gezeten, over hun hoofd te rijden. Onze Heer en Meester was de Koning der predikers en toch ging zijn woord — voorzover de verhevenheid en heerlijkheid van de inhoud dat toeliet — nooit iemands begrip te boven. Hij koos zijn woorden en uitdrukkingen zo, dat Hij sprak als „het Heilig Kind Jezus”. Zorg voor een goede inhoud, duidelijk gerangschikt en eenvoudig voorgesteld, dan kunt ge er zeker van zijn, dat ge het oor en zo ook het hart zult bereiken”.

Wilt gij bereiken, dat gij door de mensen wordt verstaan, dan is het nodig dat gij het leven kent. Er zijn dominees, die zo vreemd staan in het gewone leven als een kat in een vreemd pakhuis. Ze hebben net zoveel verstand van het dagelijkse leven, zoals dat reilt en zeilt, dan een boer van saffraan. Het gevolg is natuurlijk, dat ze zich knollen voor citroenen laten verkopen. Ze laten zich door de mensen beet nemen. Ze kijken niet door de vrome schijn van velen heen. Ze zien de mensen op hun Zondags en menen, dat ze altijd zo zijn. Als we de catechisanten ordelijk en rustig en luisterend voor ons zien zitten zouden we denken, dat niemand van hen ooit een oortje versnoept. Maar wie het leven kent en wie zichzelf kent weet wel beter. Spurgeon schrijft met recht: „Wie een gezonde ervaring heeft opgedaan in goddelijke zaken en het hart van zijn medemensen heeft leren kennen, zal een nuttiger mens zijn dan hij, die alleen maar wat boekenwijsheid bezit. Een diep beklagenswaardig mens is hij, die als een heertje, dat door een ringetje gehaald kan worden, uit de collegezaal terecht komt in een wereld, die hij tevoren nooit gezien heeft; die daar omgang moet hebben met mensen, aan wie hij nimmer aandacht heeft geschonken en die voor een werkelijkheid komt te staan, waarmee hij nooit in persoonlijke aanraking is geweest”. (blz. 257). Ik voor mij vind het geen schade, dat ik enkele jaren van de schoolbank af ben geweest. Er zit een kwade kant aan de noodzakelijkheid voor veel studenten om in de vacaties wat te verdienen. Maar er zit ook een goede kant aan, dat ze namelijk kennis maken met het leven op

de boerderij of in de fabriek, op het kantoor of in de winkel van Sinkel, waar alles te koop is. Dan merken ze mogelijk, wat er in het leven te koop is. Als ze daar niets van merken zullen ze als dominee mislukken.

Een van de regels van prof. Lindeboom voor het lezen van de Schrift was: Versta wat gij leest. Dat geldt niet alleen van de Schrift, maar van alle boeken die ge bestudeert. Tracht u eigen te maken wat u in geschriften wordt voorgeschoteld. Probeer samen te vatten wat ge hebt gelezen. Tracht het in uw eigen woorden weer te geven. Denk er over na en bespreek het onder elkander. Is iets voor u abacadabra, doe dan niet alsof gij er alles van snapt. Er liepen in mijn studententijd knapen met Hegel en dergelijke onder de arm, die er net zoveel van begrepen als ik. En dat was: niets. Denk niet, dat ge alles moet kunnen begrijpen. Daarmee wil ik niet tot luiheid in het denken aansporen. Als iemand te lui is om te denken en na te denken, dan krijgt hij roest op z'n hersens. Maar wel wil ik zeggen, dat er verschil is in aanleg. Dat is zo op elk terrein, ook op dat van het denken en van het studeren. Grijp zo hoog als ge maar grijpen kunt. Maar vertil u niet. Dat vraagt de HERE niet van u noch van mij. Maar maak u eigen wat binnen uw bereik ligt.

Ik haal nog eens Spurgeon aan: „Maak u de inhoud van uw boeken eigen. Lees ze zeer nauwkeurig. Baad u erin, totdat ze u geheel doordringen. Lees en herlees ze, kauw en verteer ze. Laat ze een stuk van uzelf worden. Werk een goed boek verscheiden malen door, maak er aantekeningen en uittreksels van. Een student zal ervaren, dat zijn denken meer bevrucht wordt door één boek, dat hij grondig kent, dan door twintig, die hij slechts vluchtig heeft doorgezien en waaraan hij, zoals het klassieke spreekwoord zegt, slechts likte, „zoals een hond drinkt uit de Nijl”. Weinig wetenschap en veel hoogmoed zijn het gevolg van haastig lezen. Men kan zijn hersens zo vol stoppen met boeken, dat ze niet meer kunnen denken. Sommigen zijn niet meer tot denken in staat, doordat ze de overdenking terwille van het vele lezen aan de kant hebben gezet. Ze stoppen zichzelf zo vol met boekenwijsheid, dat hun geestelijke spijsvertering erdoor van streek raakt”. blz. 250.

Blijf bij alles wat ge van anderen hoort of leest u zelf. Kruip nooit in de huid van een ander, want die past u niet. Pas op, dat ge u niet in een school laat indelen, waarvan de

leerlingen klakkeloos het woord van een meester napraten. Voor de leerlingen van Pythagoras was, als ik me niet vergis, het woord van de leraar het eind van alle tegenspraak. Met: „Hijzelf heeft het gezegd”, was een zaak uitgemaakt. Dat past leerjongens van Jezus Christus niet. Voor hen is van kracht het woord van de hoogste Profeet en Leraar uit Mattheus 23 : 8 vv: „Doch gij zult niet rabbi genaamd worden; want één is uw Meester: Christus; en gij zijt allen broeders. En gij zult niemand uw vader noemen op de aarde; want één is uw Vader, namelijk die in de hemelen is. En gij zult niet meesters genoemd worden, want één is uw Meester, namelijk Christus. Maar de meeste van u zal uw dienaar zijn”. In de kerk van Corinthe was het grondig mis, toen de een zich naar Paulus, een ander naar Cefas, en een derde zich naar Apollos noemde. Paulus moest er niets van hebben en noemde het vleselijk. En Paulus sprak in naam van zijn Zender Jezus Christus onze Here. Deze oordeelt nog zo over het vormen van scholen in Zijn kerk. Wees u zelf en blijf u zelf. Geef wat ge hebt en schaam u er niet voor als het weinig is. Weinig, dat ge u eigen hebt gemaakt en waar ge achter staat is beter dan veel, dat ge napraat zonder het te verstaan, zodat gij het ook niet verdedigen kunt. Er zijn wel preken uitgesproken, die in de letterlijke zin van het woord gestolen waren. Sommigen hebben niet alleen de woorden van hun meester nagebootst, maar zelfs zijn stem en gebaar en manier van zeggen trachten na te doen. Wil iemand mislukken als dienaar van het Evangelie, dan moet hij zo doen. Een bekend Leekedichtje van de Genestet luidt:

„Wees u-zelf!” zei ik tot iemand;
Maar hij kon niet; hij was niemand.

Als iemand niemand is weet ik niet wat hij wél worden moet, maar geen dienaar des Woords.

Tenslotte de beste raad die ik geven kan: „Ken de HERE in al uw wegen en Hij zal uw paden recht maken”. Beter vertaald, als ik het wel heb: Hij zal uw paden effenen. De weg naar het doel lijkt soms zo moeilijk, dat er geen doorkomen aan is. Maar wie op de HERE vertrouwt zal ondervinden, dat Hij de moeden kracht geeft en sterkte vermenigvuldigt voor hen, die geen krachten hebben.

H. J. JAGER.

Bovenstaande toespraak werd gehouden Vrijdag 26 September, bij het begin van het nieuwe cursusjaar. Gelezen werd Jes. 41 : 8—20. Gezongen werd Ps. 86 : 3, 4; Ps. 90 : 9.

Een orgel voor Kampen

Indeling en Opstelling

Kampen's Nieuwe Kerk verwacht een nieuw orgel. De kathedraal van het vrijgemaakt Jerusalem hoopt tegen Januari a.s. in het bezit te zijn van een fonkelnieuw kerkorgel, dat speciaal voor dit kerkgebouw is ontworpen, en dat momenteel op stapel staat. Over dit heuglijk feit, dat zelfs de redacteur van het Handboek-1958 enige welgeschapen volzinnen in de pen gaf (Jaaroverzicht, pag. 248), willen wij onze lezers gaarne iets vertellen.

Terecht schreef prof. H. J. Schilder dat „geen orgel in de lande zozeer „nationaal” bezit is als dat van de Kamper Nieuwe Kerk”. Tal van broeders en zusters, die de Hogeschool-dag bezoeken, hebben in dit kerkgebouw samen gezongen. Er zal wel geen gebouw denkbaar zijn, dat jaarlijks zoveel vrijgemaakten uit heel ons land herbergt, als de Nieuwe Kerk te Kampen. Voor zeer velen van ons, die elke Zondag in noodgebouwtjes samenkomen, is het Kamper bedehuis welhaast een symbool van de klassieke kerkgang, zo niet te vergelijken met de opgang naar Jerusalem's tempel.

En daarom heeft de kerk van Kampen, met haar moedig besluit, een daad van verstrekkende culturele betekenis gesteld tegenover al onze kerken: die te Kampen mogen gaan zien en horen en verlangen krijgen naar het klassieke cultuurbezit onzer gereformeerde voorvaderen, te weten een echt, degelijk en rijk pijporgel, speciaal voor de gereformeerde

eredienst ontworpen, en bij de bijzondere ruimtelijke en acoustische aard van Kampen's Nieuwe Kerk aangepast.

Inderdaad: Kampen geeft de toon aan. Onze zusterkerk aldaar beschikt over enige organisten met Staats- en Conservatoriumdiploma's, die met een uitgebreid instrument vertrouwd zullen blijken te zijn. En hoewel men zich thans nog met een harmonium en elektrische geluidsinstallatie behelpt (het oude orgel moest de vorige maand worden afgebroken, teneinde de orgelgalerie op passende grootte en hoogte te brengen) — over vier maanden roemt men te Kampen met nieuwe lofgezangen de nieuwe blijken van Gods gunst.

Wanneer wij nu het een en ander over dit nieuwe orgel vertellen, zullen wij onder de hand wel wat technische puntjes moeten aanroeren. Wij trachten dat echter zo te doen, dat u het kunt volgen wanneer u geen verstand hebt van kerkorgels, en dat het u niet verveelt wanneer u er wel verstand van hebt.

Kampen's nieuwe orgel zal drie handklavieren en een voetklavier tellen. De reeks witte-en-zwarte toetsen, die u van uw huisorgel kent, komt dus drie maal voor, terrasgewijs opgebouwd. Elk handklavier (manuaal) telt 56 toetsen en loopt van groot-C tot driegestreept g. Het voetklavier (pedaal) bevat 30 eikenhouten toetsen, en wel van groot-C tot eengestreept f.

Het voetklavier dient in de eerste plaats voor de bas: het fundament van de kerkzang. De diepste tonen uit het orgel, van

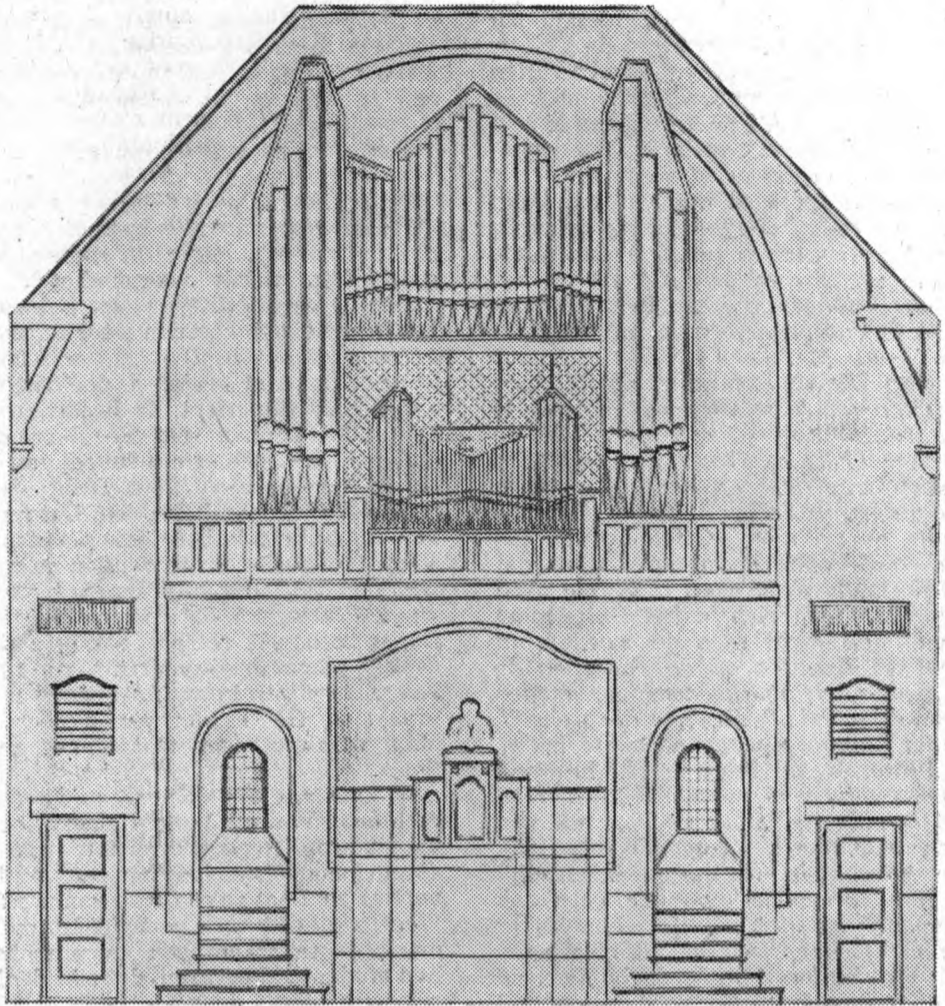
zacht gonzende bassen af tot de dreunende bazuinen toe, worden met de voeten gespeeld. Maar ook wordt dikwijls een rustige melodie op het voetklavier gelegd, wanneer de bewegelijke begeleidingsstemmen namelijk het vaardig gebruik van handen vereisen. Daar toe telt het voetklavier niet alleen diepe bassen, maar ook zangerige en zelfs schetterende klanken uit de middenregisters.

De drie manualen hebben elk een eigen functie. Feitelijk bespeelt men op drie handklavieren drie afzonderlijke, en min of meer zelfstandige, orgels. Ze kunnen elk afzonderlijk gebruikt worden; men kan echter ook met elke hand op één manuaal spelen, waardoor men een heldere melodie tegen een andersgekleurde achtergrond kan doen uitkomen; voorts kan men ook twee of drie manualen aan elkaar koppelen, zodat het spel op één klavier op meerdere „orgels” tegelijk klinkt. Tenslotte bestaat zelfs de mogelijkheid, om op drie manualen en een pedaal gelijktijdig te spelen: de componist F. A. Guil-mant bijvoorbeeld componeerde een werkje, waarbij de bas met de voeten wordt gespeeld, een melodie op het middenklavier klinkt, door middel van de duim van dezelfde hand, die op het bovenmanuaal rustige accoorden aanslaat, terwijl de andere hand op het onderklavier een bewegelijke tegenstem laat horen. Maar voor wie hiervan griezelt geldt de troost, dat het kunstzinnig effect van orgel-spel niet altijd recht evenredig is aan de technische hoogstandjes!

Waarom dan drie klavieren, wanneer ze toch meestal niet alle gelijktijdig behoeven te worden gebruikt? Wij zeiden reeds: dat elk manuaal feitelijk een min of meer zelfstandig „orgel” regeert. Wanneer we nu het woord „orgel” tussen aanhalingstekens schrijven, is dit niet om de waarde van een orgel te verminderen, maar om hiermee te vertalen hetgeen in de moderne Duitse literatuur met „Orgelwerk” wordt aangeduid. Met „Orgelwerk” of „orgel” wordt dan een zo zelfstandig mogelijk onderdeel van het totale orgel bedoeld, dat, in contrast met de andere „orgels”, dan wel gekoppeld aan die andere, zijn eigen functie in het totaal van de erediensmuziek heeft.

Reeds in de vroege historie van onze kathedraalorgels kwam de noodzaak van deze differentiatie naar voren. Een „Orgelwerk” is, afhankelijk van zijn samenstellende registers (stemmen), gebonden aan maximale afmetingen: wat de breedte betreft is het gebonden aan het aantal pijpen per klavier; wat de diepte betreft aan het aantal registers; wat de hoogte aangaat, deze is afhankelijk van de grootste pijpen, hetzij 16 voet, hetzij 8 of 4 voet. Door de grotere en kleinere pijpen in afzonderlijke kasten te plaatsen, welke elk vanaf een apart manuaal geregeerd werden, kreeg men vanzelf een „hoofdwerk”, dat de forse geluiden bevatte, en een „nevenwerk”, dat de kleinere en scherpere stemmen deed horen. De bouw van de kathedraal bepaalde meestal ook de bouw van het orgel: het hoofdwerk gewoonlijk op 50—65% van de hoogte van het kerkgebouw; daarvoor, zo laag mogelijk, een rugpositief (dat de organist achter zijn rug had, wanneer hij voor het orgelfront zat te spelen) — hetwelk van grote betekenis was voor de gemeentezang en daarom zo dicht mogelijk bij het schip der kerk werd opgesteld; bij een hoog kerkgebouw kon boven het hoofdwerk nog een „kroon-positief” worden opgesteld; in andere gevallen werd achter het hoofdwerk een zwelwerk, een echowerk of een solowerk gebouwd; indien er totaal geen ruimte beschikbaar was, en toch een derde manuaal gewenst werd, dan ging dat wel in de vorm van een „borstwerk”, een zeer klein en scherp „orgeltje”, dat tegenover het rugwerk, tussen de speeltafel en het hoofdwerk, een plaatsje vond. De belangrijkste factor echter, welke splitsing van de orgelstemmen over verschillende manualen nodig maakte, was het feit, dat een aantal van meer dan 8 of 10 stemmen per manuaal technisch niet uitvoerbaar bleek bij de klassieke bouw-methode. De verdeling over verschillende „Orgelwerken” bracht toen als winstpunt: de acoustische tegenstelling, welke het gevolg was van de verschillende ruimtelijke opstellingen, en welke nader toegespitst werd door bewuste registerkeuze en intonatie.

De moderne orgelbouw zou zonder moeite tientallen registers op één manuaal kunnen plaatsen. Maar daarmee zouden juist die

historische winstpunten zijn prijsgegeven van contrasten en samenspel, welke „wissel- en beurtzang” mogelijk maken, en die in de omvangrijke orgelliteratuur onmisbaar zijn geworden. Zodat men in de huidige bouwpraktijk het oude principe handhaaft: dat per 8—12 registers een klavier (manuaal of pedaal) nodig wordt geacht. Aangezien het aantal registers hoofdzakelijk van het aantal zangers afhankelijk is (met een formule van drie sprekende registers per honderd zangers) werd voor Kampen's Nieuwe Kerk gestreefd naar ongeveer veertig sprekende registers, verdeeld dus over drie manualen en een pedaal.

Het oude orgel stond vrij hoog. Temeer omdat het kerkgebouw aanzienlijk diepe galerijen telt, werd het nodig geacht de orgelvloer ongeveer een meter te verlagen, ten einde het orgel dicht bij het schip der kerk te brengen. Maar daarmee was men er niet. Bizar met het oog op de galerijen, waaronder voorheen de orgelklank nooit rechtstreeks kon binnen-„stralen”, werd als tweede manuaal een rugwerk gekozen, dat — op een nieuw aangebracht oxaal, vlak boven de kansas — zijn krachtige en pittige klank rechtstreeks onder de galerijen zal doen horen. Als effect hiervan mag verwacht worden: dat de zangers onder de galerijen zich niet meer behoeven te oriënteren op de zang in het middenschip, maar zelf in contact met de orgelklank, en dus met de kerkelijke zangleider, komen te staan. De ordelijkheid van de samenzang zal met deze opstelling dus zeer bevorderd worden. Terwijl het derde manuaal, nodig voor tussenspel, voor collectespel, voor concertspel en voor begeleiding van solisten, in de vorm van een „zwelwerk” zijn plaats vindt achter het hoofdwerk, iets lager opgesteld. Dit zwelwerk (zo genoemd, omdat zijn klank door middel van bewegelijke jalouzieën in de voorwand van de betreffende orgelkast kan aanzwellen of afnemen) wordt in twee delen opgebouwd, en zal tussen hoofdwerk en rugwerk door kunnen uitklinken. Het pedaal tenslotte wordt op klassieke wijze in twee torens, ter weerszijden van het rugwerk, opgesteld.

Wat u dus van de kerk uit straks te zien krijgt, is het volgende. Aan weerszijden van het orgel ziet u een pedaaltoeren, waarin de zestien voets Praestant (althans de tien grootste pijpen daarvan) zichtbaar is. Daartussen is het grote front van het hoofdwerk (daarvan de Praestant 8 voet) zichtbaar. Beneden dit hoofdwerk valt het kleine 4 voets front van het rugpositief in het oog, als een vrije imita-

tie van de beide andere werken. Het zwelwerk echter zal vanuit de kerk niet zichtbaar zijn, doch symbolisch worden aangeduid met een raster tussen hoofd- en rugwerk. Elk der „orgels” wordt geplaatst in een solide mahonie- of eikenhouten kast, en toont glanzende praestantpijpen van 100% tin. Het totale orgel wordt gevat in de bekende halfronde toog, waarvoor de pedaaltoeren even uitsteken. De benedenpartijen worden afgewerkt in eenvoudig paneelwerk, waarachter windladen en regeerwerk schuil zullen gaan.

Een volgend maal iets over de klank der „Orgels”.

D. W. L. M.

BOEKBESPREKING

Problemen van de grote stad.

R. C. Kwant: *De ontmoeting van wetenschap en arbeid.*

(Het Spectrum, Utrecht; 1958).

In de reeks: „Mens en medemens, aspecten der sociale werkelijkheid” verschenen twee nieuwe deeltjes, die ons ter recensie werden aangeboden.

Over het eerste kunnen wij kort zijn. „Problemen van de grote stad” is een echte gelegenheidsuitgave en bevat niets meer dan een lezingencyclus, uitgesproken ter gelegenheid van het 6e congres der Nederlandse federatie van universitaire studieverenigingen in de sociale wetenschappen. Verder dan het behandelen „in vogelvluucht” van enige problemen der grote stad kwam men in deze lezingen niet. Het meest boeide ons nog de bijdrage van W. J. de Bruyne: De bewoners van de grote stad. Deze auteur slaagde erin de prototypen van de plattelander en van de stadsmens scherp te belichten, al ont kwam hij niet aan enige generalisaties. Aardig is ook zijn vergelijking van de onderling onderscheiden karakters van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. We vallen hem gaarne bij, als hij het beeld van de hofstad afbreekt, als zou deze nog steeds slaperig, vervelend en rentenierend zijn. Het nieuwe Den Haag wordt een dynamische stad. Bij Rotterdam heeft de auteur verzuimd, erop te wijzen, hoe deze stad eigenlijk Nederlands enige emigrantenstad is. Juist omdat Rotterdam zijn inwoners betreft uit alle landsdelen en gewikkeld is in de strijd om Europoort te worden, zien we hier de problemen van de grote stad het duidelijkste optreden. — Om

tot slot eens een beeld te ontleen aan het platteland moet het mij uit de grote stadsballpoint dat dit verzamelwerkje te veel „te hooi en te gras” is samengelezen.

In het andere deeltje, nl. **De ontmoeting van wetenschap en arbeid** snijdt de auteur (R. C. Kwant) een uitermate actueel vraagstuk aan, een vraagstuk waarmee niet alleen de werkkraacht uit de grote stad maar ook de landarbeider te maken krijgt. De — gelukkige — titel draagt alles in zich wat hier in behandeling komt. De tijd immers dat men iets „op zijn Jan-boeren-fluitjes” (weer zo'n agrarisch beeld!) kon doen, schijnt voorgoed voorbij. Toen ik enige maanden geleden een arbeider in een zeepfabriek met zijn hand zag „proeven” of het mengsel aan de eisen voldeed, wist ik dat hij een van de laatste vertegenwoordigers was van die goeie oude tijd, waarin zoveel op het gevoel af kon worden gedaan. Tegelijk besefte ik, dat hij eigenlijk ook de voorloper was van een nieuw tijdperk, nl. dat van „denken met de handen”. Hoe klopt het een met het ander?

Het komt mij voor, dat ook de schrijver hier niet geheel uit is gekomen. De eerste hoofdstukken van zijn knap en geestig geschreven werkje zijn nl. juist gewijd aan dit „denken” dat aan het eigenlijke denken voorafgaat, en worden besloten met: „Het kennen en weten, waarover de gewijde boeken spreken, ligt veel meer in de sfeer van de praktognosie dan in die van de louter theoretische kennis. De wijsheid van de H. Schrift is geen theoretische bespiegeling, maar een verstaan dat met de praxis is verweven”. (blz. 28). Prompt daarop volgen echter lange verhandelingen over het abstracte denken, de macht van de ingewikkelde statistiek, de invloed van correlatie-rekeningen, die zich gezamenlijk breed maken op het terrein van wat vroeger „op het gevoel af” werd beheerst.

De mens gaat steeds meer op de natuurlijke gang van zaken ingrijpen, hij maakt de natuur steeds meer tot cultuur. Kwant formuleert dit in deze prachtige regel: „Volgens het woord van Heisenberg dat door Heidegger is overgenomen ontmoet de mens in toenemende mate nog slechts zichzelf, want zijn wereld werd zijn machtsveld”. (blz. 54).

Deze vermenschlijkte wereld is echter allesbehalve een menselijke wereld. Over deze „breuk” leverde de auteur menige heldere en diepzinnige beschouwing, waarbij hij als rooms-katholiek geestelijke vasthield aan de definitie van de mens als een redelijk-zedelijk wezen. Uiteindelijk komt hij dan ook terecht bij antropologische vragen. Het zou ons niet verbazen als zijn eerstvolgende publicatie zich daarmee grondiger ging bezig houden. Het zou ons evenmin verbazen als hij dan weer de zedelijke moed zou opbrengen voorzichtig — maar ondubbelzinnig — stelling te nemen tegenover enige heilige huisjes die in de rooms-katholieke wereld te vinden zijn. We zouden hem — tenslotte — er nog op willen wijzen, dat het onjuist is te spreken van de profaniteit van de arbeid. In zulk een spreken wreekt zich weer het dualisme van natuur en genade, dat vreemd is aan het spreken van de „gewijde boeken”.

Het boek van de Prediker moge ons meer bescheidenheid en werkelijkheidszin leren bij het uitvoeren van onze „cultuuropdracht”. Ook zou de ruimhartige en fijnzinnige denker die pater Kwant blijkt te zijn, z'n winst kunnen doen met een boekje als Schilder's „Christus en Cultuur”.

Wij bevelen „De ontmoeting van wetenschap en arbeid” gaarne aan. Laten persoonschefs en arbeiders, werkmeesters en schoolmeesters, drukmakers en prekenmakers het grondig lezen! En laten onze dominé's eens een kijkje gaan nemen in diverse fabrieken. Niet om er een „apostolaat” of „pastoraat” uit te oefenen, maar om er eindelijk eens een beetje van op de hoogte te komen hoe broeder Mens en zuster Medemens hun brood plegen te verdienen, pardon... hun cultuuropdracht uitvoeren.

Rotterdam.

P. A. HEKSTRA.

„De mens zonder...”

Uitgave van het Landelijk Verband van Evangelisatiecommissies van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs f 0.10 per ex. Druk: J. Boersma.

Dit boekje van 16 bladzijden (helaas ontbreekt een nummering) is geschreven dooreen

viertal broeders, die elk een bijdrage schreven onder het motto „De mens zonder...”. H. H. Troostheide opent de rij met een bijdrage „De mens zonder Bijbel”. Dan volgt ds F. A. den Boeft met het onderwerp „De mens zonder God”. Als derde komt ds H. Vogel met „De mens zonder Christus”. En ten leste ds D. Vreugdenhil met het slotartikel „De mens zonder kerk”.

Voorts zijn in dit geschrift afgedrukt De Tien geboden, Het Onze Vader, De Twaalf Artikelen. En dan een gedicht van G. Waanders „Mijn belijden” en van Cor J. Nobel „Mijn buurman en de dood”.

Het geheel is bedoeld als evangelisatielektuur en uitgegeven — vandaar de lage kostprijs — voor huis-aan-huis-verspreiding.

Het doet ons leed het te moeten zeggen, maar we zijn van oordeel dat we hier een niet aan het gestelde doel en de daarvoor geldende normen beantwoordend geschrift voor ons hebben. En we willen trachten daarvan ook rekenschap te geven.

1. De opzet van het geschrift lijkt ons niet juist. Dat de „drie hoofdsommen” werden opgenomen was een goede greep. Maar waarom niet in de orde, die ze in onze Catechismus hebben? Eerst het Geloof, dan het Gebod en daarna het Gebed? Die orde is toch niet willekeurig? En bovendien: waarom niet als opschrift gekozen: „Het algemeen christelijk Geloof”, „De Wet des HEEREN”, „Het gebed des Heren”?
2. Opname van gedichten in uitgaven als deze vereist zeer grote voorzichtigheid in de keuze. Ze moeten niet alleen aan bepaalde esthetische eisen voldoen, maar ook de grote werken Gods prediken. Het gedicht van G. Waanders doet dat — voor zover het dat doet — al te zeer in de vorm van een subjectief en individualistisch „getuigenis”. Het tweede — op zichzelf inhoudrijke — van Nobel vertelt alleen hoe ellendig mensen met de Bijbel, met God, met Christus, met de kerk het er tegenover „de mens zonder...” afbrengen. Een beetje triviaal gezegd: het brengt in de samenhang van dit boekje „de vuile was op straat”. En dat bij mensen aan wie dit geschrift komt vertellen dat zij de reiniging van node hebben.
3. Heel dit geschrift is veel te subjectief van aanpak. De Bijbel, God noch zijn Christus, noch de kerk komen eigenlijk aan het woord. De auteurs vertellen van hun belevenissen (Troostheide blz. 1), geven hun — uiteraard subjectief en dus in de ogen van de lezers bij voorbaat aanvechtbaar — „getuigenis” (Den Boeft blz. 5), verhalen hoe zij de historie „zien” (Vogel blz. 11).
4. In de evangelisatie brengen we het evangelie van Jezus Christus, de proclamatie van zijn dood en opstanding. Waarom dan de mens gepredikt, en dan nog wel zo negatief: „De mens zonder...”?
5. Kennen de schrijvers de moderne „mens zonder...” eigenlijk wel? Men krijgt telkens de indruk van niet. Waar is hier het woord voor de nozems, de paardestaarten en spijkerbroeken, voor heel de door de existentialistische filosofie van de tijd geïnfecteerde massa?
6. Dat blijkt ook uit de taal die hier gesproken wordt. Ze komt zó uit de Statenbijbel en uit de catechismus. Maar het moet een aan de Bijbel, aan de Schrift, aan de kerk vreemd mens toch wel raar in de oren klinken, wanneer hij hoort dat de Schriften „geïnspireerd” zijn door de Heilige Geest, wanneer hem gevraagd wordt: „...kunt u iets aan uw lengte toedoen?” En wie, die het bijbelse begrip „ergernis” niet kent, snapt er iets van, wanneer hem gezegd wordt: „De bijbel is dwaasheid en ergernis voor de grote en geleerde mensen”. Wat begrijpt men er van wanneer van Christus gezegd wordt dat Hij van de Vader „verordineerd” is?? Resp. blz. 2, 6, 7, 11.
7. Het is een goede schriftuurlijke regel te beginnen met „de melk” en daarna te geven „de vaste spijs”. Waarom hier gesproken over de inspiratie der Schrift? blz. 2. Waarom hier de vraag van „de verdeeldheid der kerk” opgeworpen?
8. De opzet van het geschrift brengt ook mee dat het te bang, te defensief, te aarzelend is. Door al de artikelen loopt een defensieve, apologetische ader. Behoeft Gods Woord onze verdediging? Wil men

de mensen de weg naar de (wettige) kerk wijzen — o.i. in dit verband ten onrechte: hij wordt van de Gereformeerde kerk uit aangesproken! —, waarom dan zo'n onzekere „vingerwijzing” naar „de Geref. kerken met de postale aanduiding: onderhoudende artikel 31 K.O.” Weten de lezers wat „postaal” is? En wat K.O. is? Ik kan me denken dat iemand meent: artikel 31 Knock Out. Wat is hier nog over van de eis van GOD „dat ieder schuldig is zich bij de ware kerk te voegen”?

9. De exegese van geciteerde Schriftplaatsen is slordig. De geciteerde Nieuwe Vertaling „aan zijn ziel schade lijden” Markus 8 : 36—37, blz. 4 is onjuist. De Statenvertaling is hier goed: „zijner ziele schade lijden” d.w.z. een schade lijden ter grootte van zijn leven, d.i. zijn leven verliezen. Wanneer in Johannes 1 gezegd wordt dat de duisternis het licht niet heeft gegrepen, betekent dat niet dat de duisternis het licht heeft gewéerd, maar dat zij het licht niet heeft overweldigd. blz. 3. Wanneer in Psalm 14 gezegd wordt „De dwaas zegt in zijn hart: er is geen God”, is deze dwaasheid maar niet gevolg van 'smensen kleinheid, maar verdorvenheid. blz. 6.
10. De correctie van geschriftjes als deze vereist de grootste zorg. Ze liet hier te wensen over. Bepaald lelijk is op blz. 2 „zegen-tocht”, i.p.v. „zegetocht”; „èchec” i.p.v. „éché”, dat op blz. 14 een regel twee maal werd afgedrukt.

Het spijt ons zeer, maar we bevelen dit geschrift niet ter verspreiding aan. Het is geheel orthodox, gereformeerd. Maar wat orthodox en gereformeerd is, is dáárom nog de boodschap van het evangelie niet. En in de evangelisatie, die nooit massa-werk mag zijn, vereist die boodschap toespitsing op wat de moderne „mens zonder...” nodig heeft. We zullen daaraan nog hard hebben te werken. G. VISEE.

PERSSCHOUW

„GROTE MANNEN” EN HUN ERFENIS

Over dit thema schreef Ds Stam het volgende artikel in het Groningse kerkblad:

Er zijn tijden, waarin de HEERE mannen roept en bekwaamt, om Zijn kerk voor te gaan en te wijzen op Gods Woord.

De HEERE weet ook, wanneer dat nodig is. Hij roept ze.

Zo riep God Mozes, Gideon, David, Paulus en vele anderen. En ook wel in de Nieuw Testamentische tijd mannen als Augustinus, Luther, Calvijn, de Cock, Kuyper en Schilder.

De tijden waren dan vaak donker, maar deze mannen riepen op, om toch te zien op Jezus, de overste Leidsman en Voleinder des geloofs. Zij openden door Gods genade weer de Schriften voor het kerkvolk zodat de kerk weer moed kreeg en de HEERE volgde naar Zijn Woord.

Profeten waren zij, dienstknechten Gods. „Grote mannen” is wel een bedenkelijk benaming voor deze knechten van God. Zij waren niet groot, maar Gods kracht werd in hun zwakheid volbracht.

Nu mogen wij de HEERE hartelijk dankbaar zijn voor deze mannen. Wij moeten deze voorgangers gedenken, die ons 't Woord van God verkondigd hebben.

Maar ook niet vergeten, dat deze mannen niet onfeilbaar waren in alles wat ze deden en zeiden en schreven.

Ik denk dat deze knechten dat beter beseften dan velen van hun volgelingen.

Graag wil ik u eens vertellen wat ik in mijn herinnering steeds dankbaar bewaar, hoe prof. Schilder eens zelf sprak over „grote mannen en hun erfenis”.

't Was op college, ik meen in ons tweede studiejaar. Prof. Schilder kwam met zijn boeken en aantekeningen de collegezaal binnen, maar begon niet als gewoonlijk met 't geven van de gewone stof.

Hij deelde ons mee, dat hij die morgen net „De Heraut” gelezen had, waarin een schrijver zich er over beklagde, dat prof. dr. A. Kuyper zo vergeten en zijn „erfenis” niet geëerbiedigd werd door theologen van toen.

De gemene gratie-theorie, de leer van de pluriformiteit der kerk, 't werd zo maar aan de kant gezet door sommigen.

Toen begon prof. Schilder, eerst rustig, maar steeds vuriger (zoals dat meest was bij hem) eens te spreken over Kuyper.

Dr. Kuyper was een dienstknecht van God; niet vaak gaf de HEERE zulke mannen en voorgangers aan de kerk; hoe had Kuyper niet de kerk angevuurd, om de HEERE te volgen in heel het leven; wat had Kuyper niet geschreven, enz.

K. S. kwam „echt los”.

Maar, zo zei hij, Kuyper had ook leemten in zijn werk en had ook wel eens niet naar 't Woord gesproken en geschreven. En nu moesten de volgelingen van Kuyper niet klagen, als God mannen gaf, die na Kuypers dood dat foutieve recht zetten naar 't Woord, maar ze moesten daarvoor eerder dankbaar zijn.

Want 't ging niet om een mens in de kerk, ook niet om een „groot man” maar om 't Wóórd. Op het fundament van apostelen en profeten is de kerk gebouwd. En nergens anders op.

Maar K. S. ging nog verder en sprak over zijn eigen geschriften en artikelen, over zijn werk voor de kerk.

Maar niet als een „groot man”. Hij was maar klein en 't ging er om, dat 't Woord verstaan werd.

Hij zei ongeveer toen: „ik hoop, als K. S. straks weggenomen is, dat de HEERE mannen geeft, die op de fouten van K. S. wijzen en de leemten in zijn werk opvullen. Als 't maar naar 't Woord van God is. Want 't gaat niet om een mens in de kerk, wie dan ook, maar 't gaat om wat de HEERE zegt”.

Waarom ik dit schrijf?

Wel, we hebben die tijden toch gehad in de kerk, dat wat grote mannen gesproken hadden, a.h.w. gecanoniseerd werd? Als 't in Kuyper's werken stond, dan wás 't immers zo? Wie 't tóch anders zei, werd meewarig aangezien. En wie kritiek had op Kuyper was een schender van diens erfenis.

Men méende dan Kuyper te eren.

Maar men gedacht hem niet góéd, zoals dat in de kerk van Christus betaamt. We mogen toch ook wel kritiek „op Calvijn” hebben?

Niet uit de hoogte, maar nederig, naar 't Woord.

Zoals Ds. C. Vonk dat gepast doet in zijn „De voorzeide leer”, deel IIIB, pag. 311, als 't gaat over wat Calvijn en De Bres hebben geschreven over de doop: „ook wij in onze dagen mogen nog met dankbaarheid kennis nemen van hetgeen door deze uitnemende mannen over de doop en vooral over het recht der kinderen op de doop geschreven is.

Hier en daar een potloodstreepje te zetten, ja een vraagtekentje, staat echter ieder vrij”.

En pag. 313: „In hun strijd nu met deze wederopopers is aan Calvijn en De Bres iets overkomen, dat doet denken aan wat de snelvoetige Asaël van 2 Sam. 2 wedervoer. Hij verloor immers bij de hettige vervolging van Abner de voorzichtigheid uit 't oog, tot groot verdriet van velen, die na hem kwamen”.

Inderdaad, zo gebeurt 't vaak.

Vergeten we niet: we zijn dankbaar voor Gods knechten, maar alleen aan 't Woord en de belijdenis der kerk zijn we gebonden.

Juist prof. Schilder heeft daar steeds in zijn strijd op gewezen.

En dan moeten wij dat maar goed onthouden.

Want déze „erfenis” is naar 't Wóórd!

Dit is een belangrijk artikel.

En niet alleen om die historische notitie over K. S.

Als je 't gelezen hebt ga je van zelf aan het mediteren.

Je vraagt je af: wat zit er toch in en achter dat altijd maar weer spreken over grote mannen en hun erfenis?

In ieder geval kán dat leven „uit de schatten van het voorgeslacht” een bewijs zijn, dat men zelf niet veel geestelijke bagage bezit. Een zoon van een dóór en dóór kuyperiaanse dominé — het was een spitse knaap en hij achtte zijn vader zeer hoog — zei eens: als je mijn vader zijn kuyperiaanse theologie afneemt houdt hij niets over, want het is zijn gehele geestelijke bagage. Hij stort dan in een vacuum. De intellectuele, de rationele zijde van zijn geloofsleven is geheel en al verkuyperianiseerd.

De gevolgen daarvan zijn zeer ernstig. Wie zich uitlevert aan één theoloog staat zichzelf in de weg bij het verstaan der Heilige Schrift. Want die zo overgenomen theologie vervormt het Schriftwoord, zodra dat de geest binnendringt. Bovendien verliest dan de geest al

gauw de plasticiteit, de receptiviteit, welke nodig zijn om andere theologen en denkers te verstaan en iets aan hen te hebben. Ik hoorde eens van een predikant die verklaard had: Al die lui — en hij noemde een aantal gereformeerde theologen op — zeggen mij weinig of niets. Mij spreekt alléén toe wat Schilder zegt. Als dat waar is, is de intellectuele en geestelijke verschraling wel zeer ver voortgeschreden.

De vraag komt op: als men de Schrift werkelijk kent als Gods Woord, als men de HEERE daarin hoort spreken, kan men dan nog zó over grote mannen spreken? De Heilige Schrift gaat zo oneindig ver uit boven alles wat theologen leren en leerden: De Schrift alleen is de bron des levens. En naar de Schrift leert, moet men van de groten in het Koninkrijk Gods hun gelóóf navolgen: Theologen gaat iemand die bij de Schrift leeft alleen in zoverre waarden, als zij hulpdienst verrichten bij het verstaan der Schriften.

Ik las eens van Calvijn, dat hij niet wilde, dat zijn leerlingen hem als autoriteit citeerden. Ze moesten uit de Schriften spreken. Die alleen was autoriteit! Het is merkwaardig — tenminste als men let op wat later geschiedde, niet als men op hen zelf let — dat de reformatoren zo weinig over zichzelf spreken. In een interessant boek over: **Het oordeel van Calvijn over zichzelf**, komt de volgende passage voor: „Autobiografieën zijn in de kerkgeschiedenis geen zeldzaamheid. Sedert Augustinus, die met zijn Confessiones daarmee een begin heeft gemaakt, waren er steeds en overal religieuze mensen, die op grond van de meest verschillende overwegingen, hun innerlijke en uiterlijke ontwikkeling probeerden weer te geven. Ik noem uit de Middeleeuwen Ratherius van Verona, de monnik Otloh, Abaelardus, Hildegard von Bingen en Heinrich Seuse; uit de Renaissance en Reformatietijd: Petrarca, Ignatius van Loyola en Theresia van Avila; en uit de nieuwere tijd vooraanstaande piëtisten als Spener, Francke en Oeinger; mannen uit de opwekkingsbeweging als Hamann, Lavater en Jung Stilling, en der Aufklärung als Rousseau. In deze korte opsomming ontbreken de reformatoren. Hun interesse voor het eigen ik was zo klein, dat het schrijven van een volledige autobiografie niet gerechtvaardigd zou zijn. Luther, Zwingli en Calvijn leefden te zeer voor hun zaak, hun taak”.

Een weinig doorgaande reformatie zou op dit punt niet kwaad zijn.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Blija: kand. J. Scheltens te Emmen.

Intree. Ds H. den Boeft deed zondag j.l. zijn intree te Houwerzijl met een preek over Ps. 121 : 3 en 4. 's Morgens was hij door zijn vader Ds F. A. den Boeft uit Helpman bevestigd nadat deze een preek had gehouden over Joh. 21 : 17.

Kerk te Helpman. Zondag 28 sept. was het vijf en twintig jaar geleden, dat de kerk van Helpman werd geïnstituëerd. Dit feit zal D.V. op 2 oktober in een gemeentevergadering herdacht worden. Behalve ds F. A. den Boeft zullen ook de vroegere predikanten het woord voeren.

Mevr. H. T. Meijer—Kieft, echtgenote van br Meijer, die als onderwijzer werkzaam is op het zendingsveld te Nieuw Guinea is zaterdagmiddag 20 sept. te water geraakt en verdronken. Br Meijer was niet ter plaatse waar het ongeluk geschiedde. Ds Klamer zond het bericht van het ongeluk naar Enschede met vermelding van Rom. 8 : 28—39. Voor de zendingsarbeiders, in het bijzonder voor br Meijer is dit droevig ongeluk een ontzaglijke slag. De HERE vertrooste onze broeder en de familie.

Ds G. Visee. Op 1 oct. a.s. zal het 25 jaar geleden zijn, dat Ds Visee van Kampen in het ambt werd bevestigd. Ds Visee werd 29 april geboren. Hij diende achtereenvolgens de kerken van Nes en Wierum van 1933—1936, Emlichheim van 1936—1942, Leerdam van 1942—1946 en sinds 1946 de gemeente van Kampen. Op 20 sept. j.l. waren Ds en Mevr. Visee 25 jaar getrouwd.

Contact-commissie Gereformeerde Garnizoenskerken. In de laatst gehouden vergade-

ring van bovengenoemde commissie d.d. 12 sept. 1958, heeft Br J. G. Rietberg van Zeist, afscheid genomen van de commissie.

Br Rietberg is ruim 4 jaar voorzitter geweest van de C.C.G.G. Hem werd dank gebracht voor de arbeid, welke hij aan de C.C.G.G. heeft bewezen.

Na verkiezing werd Ds H. D. van Herksen van Hilversum met algemene stemmen tot voorzitter benoemd.

Het dagelijks bestuur is nu als volgt samengesteld: Voorzitter: Ds H. D. van Herksen, Hilversum; Secretaris: K. Pesman, Utrecht; Penningmeester: A. Wiersema, Utrecht.

Theologische Hogeschool. Bij de inschrijving voor nieuwe studenten zijn voor de cursus 1958/1959 vier studenten voor het eerst ingeschreven.

De opbrengst van de collectes op de Theologische Hogeschool-dag (met inbegrip van een gift van f 2.000.—) bedraagt f 11.356.12.

Gevonden voorwerpen op de Schooldag:

1 zwarte heren paraplu, 1 geblokte damesparaplu, 1 grijze wollen sjaal, 1 rose dames-sjaal, 1 blauwe alpino-muts, 1 rood dames portemonnaie, 1 paar zwarte dames glacé handschoenen. Terug te bevragen aan de pedel der Hogeschool.

Adressen. Voorschoten: K. Vlasblom, Willem de Zwijgerlaan 29, Voorschoten, tel. 01717-2788; **Zeist:** W. L. Bosker, Homeruslaan 41, Zeist; diakonie: L. G. Kooij, Hoog Kanje 1, Zeist, tel. 03404-5087; **Den Helder:** R. de Vries, Ooievaarstr. 133, Den Helder; **Texel:** D. Broer, Gasthuisstr. 21, Den Burg, Texel; **Kralingse Veer:** A. Pilon, Nijverheidsstr. 279, Capelle a/d IJssel; **Hattem:** A. Gunnink, Maeskamp 2, Hattem (tot nadere aankondiging).

EMIGREREN?
G.E.S.

Als ERKEND AANMELDINGSBUREAU verzorgen wij voor U alle emigratie-papieren. Wij geven voorlichting en verlenen bemiddeling voor plaatsing in alle landen en plaatsen waar eigen Gereformeerd Kerkelijk leven is.

VRAAGT VOORLICHTING VIA UW EIGEN ORGANISATIE:

GEREFORMEERDE EMIGRATIE STICHTING
Thomas à Kempisweg A 32, Utrecht, tel. 30335 - b.g.g. 26393

Vertegenwoordigers door geheel Nederland

Drukkerij Steenbergen
ZEIST - TELEFOON 03404-2452

★

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukkerij

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 Oct. begon de tweede helft van de lopende jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonne's hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar of f 10.— per jaar te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

De incassokosten zijn tegenwoordig zo hoog, dat we vertrouwen dat onze abonne's aan ons verzoek zullen voldoen.

DE ADMINISTRATIE.

CONTRIBUTIE-BETALING

Er zijn nog verscheidene leden van de Geref. Persvereniging, die verzuimden hun contributie te voldoen.

Men wordt vriendelijk verzocht het bedragje (f 2.50 p. jaar) te gireren; dit voorkomt hoge incassokosten.

Het gironummer van de penningmeester is: 49776 t.n.v. J. F. J. Lamet, Eindhoven.

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.
Bij contract reductie.

★

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.